



BARTIN MERKEZ I. ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ ÜZERİNE SWOT ANALİZİ

Doç. Dr. Said CEYHAN^{1*}

¹Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, sceyhan@bartin.edu.tr

Meryem TULU²

² m.tulu19@gmail.com

ÖZ

Bölgeler arası dengesizliklerin azaltılmasında bir araç olarak kullanılan Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyet gösteren firmaların, Bartın Merkez I. Organize Sanayi Bölgesi'nde (OSB) sahip olacağı avantaj ve dezavantajlarını belirlemek amacı ile SWOT analizi yapılmıştır. SWOT faktörleri (Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler) fabrika yeri seçiminde önem arz eden sürdürülebilir bir üretim yapısına sahip olma ve rekabetçi avantajların varlığı kriterleri göz önünde bulundurularak ele alınmıştır. Yapılan çalışmada; Organize Sanayi Bölgesi'nin Türkiye'de ve Dünyadaki durumu hakkında bilgiler verilmiş, Bartın Merkez I OSB'nin üstünlükleri ve zayıflıklarının yanı sıra tehditleri ve fırsatları SWOT analizi aracılığıyla ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Organize Sanayi Bölgesi, Bartın Organize Sanayi Bölgesi, Swot Analizi

SWOT ANALYSIS ON BARTIN CENTER I. ORGANIZED INDUSTRIAL ZONE

ABSTRACT

SWOT analysis was carried out to determine the advantages and disadvantages of companies operating in Organized Industrial Zones, which are used as a tool to reduce imbalances between regions, in Bartın Central Organized Industrial Zone (OIZ). SWOT factors (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) have been handled by considering the criteria of having a sustainable production structure and the existence of competitive advantages, which are important in the selection of the factory location. In the study; In Turkey and in the world are given information

about the status of the Organized Industrial Zone. The advantages and weaknesses of Bartın Center I OIZ, as well as its threats and opportunities, were revealed through SWOT analysis.

Key Words: Organized Industrial Zone, Bartın Organized Industrial Zone, Swot Analysis

GİRİŞ

Organize Sanayi Bölgeleri (OSB); birbirleriyle işbirliği halinde küçük ve orta ölçekli firmalardan oluşan, sanayinin planlı bir alanda gerçekleştirilmesini sağlayan ve yatırımcıların tüm firmalara sunduğu alt yapı hizmetlerinden yararlanabildiği alanlar olarak bilinmektedir. Sanayileşme olgusu dünya ekonomisinde 19. Yüzyıl sonlarına doğru Batı Avrupa ülkelerinde ve ABD’de görülmüş, sanayi bölgesi fikri ise 1985’te ABD’de ortaya atılmıştır. ABD’de ilk OSB uygulamaları kâr elde etmek amacıyla özel sektör tarafından gerçekleştirilmiştir. 1905 ve 1909 yıllarında Chicago kentinde “ Central Manufacturing” ve “Clearing” adlı sanayi bölgeleri ise ilk OSB örneği olarak bilinmektedir (URL 1).

Türkiye’de uygulanan OSB uygulamaları da gelişmiş Batı ülkelerinde uygulanan OSB uygulamaları ile benzerlik göstermektedir. Aralarındaki en önemli fark, batı ülkelerinde OSB yönetiminin temel amacı; kârını maksimize etmek iken, Türkiye’deki öncelikli amaç; bölgesel dengesizliğin giderilerek planlı bir kentsel yapının oluşturulması olmuştur. Sanayi bölgelerinin düzenli bir şekilde kurulmasını sağlamak ve işletme sahiplerinin mekân sorunlarını çözmek için yıllardır OSB’leri uygulanmaktadır. OSB’lerinin amacı, sadece düzenli yerleşim alanları olarak düşünülmemelidir. Sunmuş olduğu maddi kolaylıklar, ulaşım imkânları, alt yapı hizmetleri, teşvik unsurları ve özendirici politikalar olarak da gündemde yerini almaktadır. Diğer bir ifade ile OSB’lerinin kuruluş amacı; düzenli ve planlı bir kentsel yaşamın öncelikli olması ile birlikte, yüksek verimle çalışan sanayi topluluklarının oluşmasını sağlamaktır.

Makalede; OSB kavramı kısaca ele alındıktan sonra, OSB’nin Dünyada ve Türkiye’de ki Durumu, OSB’nin özellikleri ve OSB’nde Bulunmanın avantaj ve dezavantajları, Bartın Merkez I. OSB hakkında bilgi verilmiştir. Firmaların Bartın Merkez I. OSB’nde sahip olacağı avantaj ve dezavantajları SWOT analizi aracılığı ile incelenmiştir.

1. OSB Kavramı, OSB’nin Dünyada ve Türkiye’deki Durumu

Sanayi devrimiyle birlikte ülkeler arasında ortaya çıkan gelişmişlik farkı zaman içinde aynı ülkenin bölgeleri arasında da ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dengesizliklerin giderilmesi ise başta

AB üyesi ülkeler olmak üzere birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısında çözülmesi gereken bir sorun haline gelmiştir. OSB ise bu çözüm yollarından birisi olarak görülen bir uygulamadır. Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri (OSB), 4562 sayılı OSB Kanununa göre; endüstrinin OSB’nin denetiminde müsaade edilen yerlerde faaliyet yürütmesini sağlamak, çevre sorunlarını önlemek, bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanmak ve kentleşmeyi yönlendirmek amacıyla uygun bölgelerde altyapı hizmetlerinin oluşturulması sonucu kurulmuştur (4562 sayılı OSB Kanunu, (URL 2). Bu sayede sosyal ve ekonomik açıdan diğer bölgelerle arasında gelişmişlik farkı bulunan bölgelere yatırımların çekilerek bu bölgelerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Yatırımları çekebilme ve istenen sonuca ulaşabilmek için ise OSB’ler bir teşvik unsuru olarak görülmüştür.

OSB, birçok kişi ve kurumlar tarafından farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Genel kabul gören tanıma göre; “OSB, elektrik, su, kanalizasyon, banka, kantin, sağlık kurumu v.b. altyapı olanaklarıyla bütünleştirilmiş uygun bir alanda teknik ve genel hizmetlerin de bulunduğu, ekonomik bir sistem içinde gruplandırılmış fabrika yerleşim birimleridir”. (Aslan, 2007: 3). Birleşmiş Milletler tarafından kabul gören tanıma göre, “OSB, birbirleriyle işbirliği halinde üretim yapmakta olan orta ve küçük işletmelerin, düzenli ve planlı bir alanda ortak altyapı hizmetlerinden yararlanmak koşuluyla standart fabrika binaları içinde toplanmalarıdır” (Öcal, 2008: 234).

Bir başka tanıma göre ise, OSB; “ağır sanayi ve kompleksleri için değil fakat uyumlu ve birbirini tamamlayan bir üretim biçiminde olmak üzere, orta sanayi, ölçek ve boyutundaki üretim birimlerinin, kapsamlı bir plan gereğince sınırları tayin edilmiş bir alanda organize edildiği bir bölge” şeklinde tanımlanmıştır. (Dinler, 2012: 61). Bir diğer tanımda OSB, “Sanayileşmenin düzensiz ve plansız olarak gelişmesi sonucunda ortaya çıkan sorunları çözümlenmek için batıda geliştirilmiş bir bölgesel kalkınma modelidir” (Hozikligil, 2007: 32).

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın yaptığı tanıma göre ise; “Karma ekonomi şartları altında küçük ve orta ölçekli endüstrilerin geliştirilmesi için gerekli olan planlı yerleşme alanlarının, altyapı ve ortak hizmet ihtiyaçlarının inşa edilerek sağlanması yoluyla belli standartlarda geliştirilmesi ve organize edilmesi...” olarak tanımlanmıştır. (Aslan, 2007: 3-4).

Sonuç olarak OSB; birbirleriyle işbirliği halinde üretim yapan, küçük ve orta ölçekli sanayi türlerinden oluşan, sanayinin planlı bir alanda gerçekleştirilmesini sağlayan ve yatırımcıların ortak altyapı hizmetlerinden yararlanabildiği alanlardır. OSB sanayi tesislerinin kurulabilmesi için

gerekli sosyal ve altyapı hizmetlerinin karşılanması yanı sıra işletmelerin verimli çalışmaları için uygun ortam imkânı da sunmaktadır.

Ülkemizde yeni olmayan sanayileşme hareketinin başlangıcı, sanayi devriminden önceki küçük sanayi dönemine dayanmaktadır. Sanayi alanında dünyanın en ileri ülkesi olan Osmanlı döneminde, Lonca ve Ahilik sistemleriyle, düzenli, kontrollü ve planlı bir sanayi ve iş piyasası bulunmaktadır. Cumhuriyet döneminden önce 19. yy 'da Türkiye'de yeni endüstriler açılmaya başlanmış, fakat farklı politik ve iktisadi faktörlerden kaynaklı olarak bir çok üretim merkezi kepenkleri indirmiş ve 1800 yılı civarında başlayan sanayi hareketi 1860'larda son bulmuştur (Zaim, 1965: 9-10).

Sanayileşme hareketinin, belirli bir çerçevede yürütülmesi gerekmektedir. Bu anlamda OSB'leri, kentleşmeyi gerçekleştirmekle birlikte sınai üretimi bir merkezde toplamıştır. 19. Yüzyılda ortaya çıkan endüstrileşme, özellikle teknolojik gelişmelerle ivmelenmiş, bazı kentlerde sınai firmaların çoğalmasına neden olmuştur. Zamanla bir müdahale olmaksızın kümelenen bu firmalar, kent merkezlerinde plansız bir şekilde çoğalarak endüstri alanlarını meydana gelmesinde rol oynamıştır. (Onat, 1969: 9).

İkinci Dünya savaşı sonrası dönemde, bir taraftan ekonomik kalkınmanın hız kazanmasını sağlamak amacı ile çalışmalar artırılırken, diğer taraftan da dünyanın farklı bölgeleri arasında ki kalkınmışlık farklılıklarının kaldırılması yönünde çaba gösterilmiştir. Yatırımlar, bir taraftan uluslararası şemsiye kuruluşlar, uluslararası finans kuruluşları ve bölgesel veya uluslararası kalkınma amaçlı organizasyonlar liderliğinde daha düzenli bir yapı içerisinde geliştirilip desteklenir iken, diğer taraftan da kentleşmeye ve çevre kirliliğine yönelik problemler, gelişmekte olan ekonomilerde sanayileşmenin dağınık bir coğrafyada yeşermesi yerine, daha düzenli bir yapı içerisinde gelişmesini sağlamıştır. OSB'lerinin sahip olduğu amaçlar arasında; sanayinin geliştirilmesi, düzenli alt yapıların sağlanması, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının ortadan kaldırılması gibi etkenler yer almaktadır (Uzunoğlu, S. vd. 2003: 4).

OSB kavramı 19. Yüzyıl sonlarında kullanılmaya başlanmış ve ortaya çıkmasında sanayileşme faaliyetleri ve kentleşme hareketlerinin büyük rolü olmuştur. Uygulamaya konulan ilk OSB Amerika ve İngiltere'de iken, 20.yüzyılın ortasından başlayarak diğer devletlerde de yaygınlaşmaya başlamıştır (Gündoğar, 2013: 22).

Türkiye’de 1960’lı yıllarda planlı kalkınma politikasına geçilmesi çerçevesinde OSB kurulması, uygulaması başlatılmıştır. Sanayi teşvik politikalarının bir parçası olarak kurulan OSB’lerinin oluşturulmasının da yerli sanayinin düzenli ve planlı gelişimini sağlamak amaçlanırken yerli sanayii geliştirmek ve sanayi üretimini arttırmakta amaçlanmaktadır. Bu sanayi bölgeleri, dünyadaki diğer örneklerinde de olduğu gibi istihdam, yatırım ve üretim amaçlı kurulmaktadır. OSB’leri, üretimin, istihdamın ve yatırımın artırılması amacının yanı sıra, girişimcilerin belirli sektörlerle yöneltilmesi ve sanayi bölgelerinde belirli standartların oluşturulması gibi amaçlara da hizmet etmektedir. OSB’ne sağlanan kolaylıklardan bazıları; düşük faizli ve uzun vadeli krediler, gümrük muafiyetleri, hammadde ve ara mal ithalatında kolaylıklar olarak sayılabilir. Bununla birlikte, OSB’lerinde yatırım yapan işletmeler, üretimleri için gerekli olan altyapı ihtiyacını ucuz mal etmelerinin yanı sıra düzenli ve ucuz girdi imkânına da kavuşmaktadır (Uzunoğlu, S. v.d. 2003: 11-12-16).

2. OSB’nin Özellikleri ve OSB’nde Bulunmanın Avantajları

OSB’lerinin en belirgin özelliği altyapı hizmetlerinin ortak olarak kullanılmasıdır. Altyapı hizmetlerinin ortak kullanılması yatırımcılar açısından kolaylık sağlamakla birlikte disiplin de sağlamaktadır. Bu hizmetlerin iyi düzenlenmesiyle çevrede oluşacak olumsuz etkilerin önüne geçilmektedir. Altyapı hizmetleriyle OSB’si yönetiminin ilgilenmesi ise yatırımcılar açısından bir avantaj unsuru oluşturmakta ve verimliliği artırmaktadır. OSB’lerinin şehirler için önemli olan bir diğer özelliği de çevre kirliliğinin önüne geçilmesi, yani çevrenin korunuyor olmasıdır. Fabrikaların zararlı atıklarının depolanarak çevreye zarar vermesi engellenmektedir. OSB’lerinin diğer bir özelliği de istihdam alanı yaratmasıdır (Çam, 2011: 27-28).

Bazı nicel çalışmalar sonucunda sanayi kümesi içinde bulunan işletmelerin daha iyi rekabet edebildikleri ve istihdamı artırabildikleri gözlemlenmiştir (Paniccia, I. 1998: 667-669).

OSB’leri aynı zamanda sanayinin gelişmesini sağlayan, modernleştiren, verimliliği yükselten, maliyetleri azaltan dolayısı ile karı artıran ve ürün kalitesini yükselten önemli bir sanayileşme aracı ve yöntemi olarak uygulanmaya başlanmıştır. Sanayi kuruluşlarının farklı yerlerde kurulması her biri için altyapı, sosyal alan, enerji ve benzeri temel hizmetlerin ayrı yapılması durumunda verimli olunmayacağı açıktır. Ayrı yapılması durumunda ekonomik olmayan bu tür hizmetler, OSB’nde birlikte geliştirilmekte, maliyetler düştüğünden dolayı verimlilik artmakta, yeni yatırımlar için daha çekici imkânlar sunulmuş olmaktadır. Türkiye gibi kalkınmakta olan devletlerin gelişmelerinde, küçük ve orta ölçekli işletmelerin daha büyük rol oynaması, bu

firmaların gelişimini çok daha önemli hale getirmektedir. OSB'leri ise, sağladığı teşvikler açısından bu firmalara önemli katkılar sunmaktadır. (Özdemir, 1990: 10-13).

İkinci Dünya Savaşı sonunda, sanayi bölgelerinin gelişmesi yönünde yapılan çalışmalar; OSB'si ve sanayi parkı kavramlarını doğurmuştur. Batıda geliştirilerek uygulanmaya konulan OSB'leriyle plana dayalı ve yüksek verimle çalışan sanayi topluluğu oluşturulması amaçlanmıştır (Alacadağlı, 2004: 44-45). OSB'lerini oluşturmakla elde edilecek avantajlar aşağıdaki gibidir (Dinler, 2012: 60);

- OSB'leri, girişimcilerin yerleşmesine uygun bir ortam oluşturmaktadır. OSB'leri cesareti olmayan, neyi üreteceğine ve nerede üreteceğine karar veremeyen girişimcileri cesaretlendirmektedir.

- OSB'leri, plansız kentleşmenin önüne geçebilmek için mekân düzenleme aracı olarak kullanılması da işlevlerindedir. OSB'leri kurularak, sanayi faaliyetlerinin şehir dışında yerleşmesi çevre sorunlarının kontrol edilmesine olanak sağlarken, şehirlerin daha düzenli ve yaşam kalitesinin daha yüksek olmasını sağlamaktadır.

- OSB'sinin bir diğer işlevi ise, ekonomik gelişimin yurt düzeyine dengeli dağılmasına yardımcı olmasıdır. Az gelişmiş bölgelere kurulan OSB'leri, ekonomik gelişmenin bu bölgelere taşınmasını sağlayacak ve büyük kentlerin daha fazla büyümesini engelleyerek bölgelerarası dengeli bir gelişme mümkün olacaktır.

OSB'leri planlı dönemin başlangıcından bugüne kadar olan dönemde sermaye birikiminin şehir dışına çıkmasını engellemede önemli bir aracı olmuş ve sanayileşmenin önemini ve gelişmesini sağlamıştır. OSB'lerinin kurulması verimliliği artırırken üretilen ürünlerin kalitesini yüksek düzeylere çıkarması ve maliyetleri düşürmesi açısından önemli bir işleve sahiptir. OSB'leri kentleşmeyi yönlendirmek ve sanayi faaliyetlerinin düzenli ve planlı gelişmesini sağlamaktadır. Ayrıca OSB'leri fabrikaların çevreye vereceği olumsuz etkilerin denetimini yapmak, topluca bulunan sanayi kuruluşlarının daha ucuz ve kolay üretim yapmaları, az maliyetle altyapı hizmetlerinden yararlanmalarını sağlayarak girişimcilere önemli olanaklar sunmaktadır. Girişimciler yatırım yapacakları sanayi kuruluşlarına düşük maliyetle sahip olabilirken başta katlanmak zorunda oldukları arsa, altyapı, su, kanalizasyon, elektrik, çevre düzenlenmesi gibi hizmetlerden uygun ekonomik koşullarda faydalanabilmekte bu durumda girişimcilerin yatırım yapma isteklerini pozitif yönde etkilemektedir (Öcal, 2008: 235).

OSB'lerinin kurulduğu alanlarda sosyal ve altyapı hizmetlerinin hazır bulunması girişimcilerin bu olanaklardan faydalanmak istemeleri, yatırım kararlarını olumlu yönde etkiler. Altyapı hizmetlerinin hazır olması üretim sürecini hızlandırır. Gelişmekte olan ülkelerde enflasyon ve faiz oranları yatırımların gecikmesini pahalı hale getirmektedir. Böyle bir durumda yatırım belirsizliğinin maliyetini yükseltir. OSB'leri küçük ve orta ölçekli olan işletmelerin yatırım

maliyetlerinde tasarruf aracıdır. OSB'leri ortak altyapı masraflarının maliyetini düşürür ve rekabet faktörünün gelişmesine neden olur. Bu bölgelerde faaliyet gösteren işletmelerin birbirleriyle ilişkisinin olması dışsal tasarruf sağlar. Yani mallarını satabilme, pazarlama ve stok maliyetlerinde azalmaya neden olur. OSB'lerinin kurulduğu bölgelere en büyük katkısı ise istihdam ortamı yaratmasıdır (Berberoğlu, 1985: 203).

OSB'lerinin devlet gözetimi altında kendi organlarınca yönetilmesi (Cansız, 2010: 29-30);

- Özel sektör yatırımlarının belirli bölgelere yönlendirilmesi,
- İşletmelerin kuruluş yerlerinin desteklenip teşvik edilmesi için finansal ve fiziksel teşviklerin verilmesi,
- Sanayi işletmelerinin birbirleri ile işbirliği ve uyum içinde üretim yapmaları,
- Fabrikaların önceden planlanan arazi üzerine yerleştirilmeleri,
- İşletmelerin ortak alt yapı hizmetlerinden (su, ulaştırma, elektrik, sosyal tesisler ve kanalizasyon vb.) ortak fayda sağlamaları,
- Sanayinin gelişmekte olan bölgelerde yaygınlaştırılması, tarım alanlarının zarar görmemesi için sanayi alanı olarak kullanılmasının önüne geçilmesi,
- Altyapının gereksinimlere uygun olarak planlanması, ortak hizmet kuruluşlarının oluşturulması (Düşük maliyetli, ortak sosyal tesisler ve sağlam altyapı gibi),
- Ortak arıtma tesisleri aracılığıyla çevre kirliliğinin önüne geçilmesidir.

Kentleşme ve sanayileşme ilişkilerini düzenlemek açısından önemli bir rol alan OSB'leri, sanayi birimlerinin çevrede meydana getirmiş olduğu olumsuz etkileri denetleyebilme imkânı sunmaktadır. Aynı zamanda, ülkemizde 1990'ların başlarına kadar kalkınma planlarında özellikle sanayinin elverişli tarım araziler üzerindeki etkisi göz ardı edilmiştir (Çezik ve Eraydın, 1982: 53).

Günümüzde ise OSB'leri, 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununa göre, "Sanayinin uygun görülen alanlarda yapılmasını sağlamak, çarpık sanayileşme ve çevre sorunlarını önlemek, sanayi türlerinin belirli bir plan dâhilinde yerleştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla; sınırları tasdik edilmiş, arazi parçalarının imar planlarındaki oranlar dâhilinde gerekli idari, sosyal ve teknik altyapı alanları ile küçük imalat ve tamirat, ticaret, eğitim ve sağlık alanları, teknoloji geliştirme bölgeleri ile donatılıp planlı bir şekilde ve belirli sistemler dâhilinde sanayi için tahsis edilmesiyle oluşturulan ve bu kanun hükümlerine göre işletilen mal ve hizmet üretim bölgeleri" olarak tanımlanmaktadır. Özellikle tarım arazilerinin sanayide kullanılmasının disipline edilmesi kalkınmanın sürdürülebilmesi için önem arz etmektedir.

Yapılan tüm açıklamalardan anlaşılacağı gibi OSB'leri geri kalmış bölgelere kaydırılması nedeniyle dengeli gelişmeye katkıda bulunmuş, tarım alanlarının olumsuz etkilenmesini engellemiş ve birbirini tamamlayan sektörlerin bir arada bulunmasını sağlayarak çevre ve ekonomi açısından önemli işlevlerde bulunduğu ortadadır. (Öcal, 2008: 236).

Kısacası; OSB'lerinin kurulmasıyla planlı sanayileşme, bölgesel dengesizliğin giderilerek

dengeli bir hale gelmesi ve düzenli bir şehirleşme amaçlanmıştır. Sonuç olarak OSB’nde bulunan işletmelere sağlanan avantajları maddeler halinde aşağıdaki şekilde toplamak mümkündür. Bu bölgelerde faaliyet gösteren firmalar (URL 3);

- Atık su bedelinden,
- Bina, inşaat harcı ve yapı kullanma izni harcından,
- Belediyelerin çevre temizlik hizmetlerinden yararlanmayan işletmeler, çevre temizlik vergisinden,
- Tevhid ve ifraz işlemi harcından,
- İnşaat bitim tarihini takip eden bütçe yılından itibaren emlak vergisinden 5 yıl muafırlar.
- Yapı denetim kuruluşlarına ödeyecekleri hizmet bedelini ise %75 indirimli öderler.

OSB’nin gelişmesini engelleyen etmenler maddeler halinde aşağıda verilmiştir. Bunlar (Çetin ve Kara, 2008: 63);

- Teşvik uygulamalarının yetersiz olması,
- Bu uygulamaların açtığı olumsuz etkiler,
- Firmaların birlikte hareket etme anlayışının eksikliği,
- Sanayi bilincinin gelişmemiş olması,
- Kaynak yetersizliği,
- Kuruluş yeri seçiminde alınan kararların yanlış olması gibi faktörlerdir.

3. Bartın Merkez I. Organize Sanayi Bölgesi (OSB)

Bartın OSB, Gök Irmak kenarında, Kurtköy mevkiinden ayrılarak ulaşılan, Yanaz-Geriş Köyleri ayrımından başlayarak, bu köylerin sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu yerin bir kısmı Bartın OSB için Maliye Hazinesi’nden tahsis edilerek, bir kısmı da şahıslardan Kamulaştırılarak alınmış, toplam $948.947m^2$ ’dir.

Bölgede hâlihazır durumda arsa ve işletme hizmetleri açısından OSB emsali OSB’leri arasında maliyeti en düşük olandır. Arsa ve işletme maliyetinin çok düşük olması Bartın halkı ve dışarıdan gelen sanayiciler tarafından çok cazip bulunmaktadır.

12.04.2000 tarih ve 4562 sayılı yasa ile OSB’leri Kanunu yürürlüğe girmiş ve OSB’leri ile ilgili tüm düzenlemeler bu kanun çerçevesinde belirlenmiştir. Yasa ile OSB’leri tüzel kişilik kazanarak yapılan işlemler yasa çerçevesine alınmıştır. Bartın OSB’sinde ise 5084 sayılı yatırımların ve istihdamın teşviki yasası uygulanmaktadır. Bartın OSB’sinde OSB yönetiminin gözetiminde; imar durumu verilmesi, inşaat ruhsatı, yapı kullanma izni, elektrik dağıtımı, su isale hattı ve dağıtımı, doğalgaz dağıtımı, bağlantı izni ve ön arıtma tesisi proje onayları, atık su arıtma tesisi, çöp toplama ve çevre temizliği hizmetleri, işyeri açma ve çalışma ruhsatı vb. hizmetler,

endüstri sahiplerine düşük maliyet ve pek çok engelin kaldırılması suretiyle sunulmaktadır. (Bartın OSB Müdürlüğü, URL.4).

1999 yılında faaliyete başlayan Bartın OSB’nde teşviklerin başladığı tarih olan 2004 yılına kadar 13 firma faaliyette bulunurken günümüzde Bartın OSB’nde 30 adet parsel sayısı bulunmaktadır. 2016 yılı Aralık ayında ara veren firma sayısı 5’e yükselmiştir ve mevcut firma sayısı 22 olmuştur (URL.5).

Bartın Merkez 1. OSB’sinin dolu olması sebebi ile 2. İlave alan sınırları bakanlık tarafından onaylanmış, alanın taşkın koruma tedbirleri için istenen Gök Irmak Çayı sedde çalışması DSİ tarafından 2015 Nisan ayında tamamlanmıştır. İlave alan çalışması DSİ ve OSB arasındaki ortak protokolle bedelsiz olarak DSİ tarafından yapılmış sedde çalışmasında ise kullanılanlar taşlar taşıma bedeli karşılığında ilde bulunan taşocaklarından temin edilmiştir. Alandaki hazine ve mera arazilerinin tahsisi tamamlanmış, şahıs mülkiyetinde bulunan arazilerin kadastro çalışmaları son bulmuş, askı sürecinin peşinden kamulaştırma başlayacak olup, 77 hektar alan ilave OSB alanı olarak sanayicilerin hizmetine sunulacaktır (URL.5).

4. Bartın Merkez I. Organize Sanayi Bölgesi Swot Analizi

İşletmelerin Bartın OSB’nde kurulması durumunda sahip olacağı avantaj ve dezavantajlarını belirlemek amacı ile swot analizi yapılmıştır. Swot faktörleri fabrika yeri seçiminde önem arz eden sürdürülebilir bir üretim yapısına sahip olma ve rekabetçi avantajların varlığı kriterleri göz önünde bulundurularak aşağıdaki tablodaki gibi belirlenmiştir.

Tablo 1: Bartın OSB Swot Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Metropol illere yakınlık (Hammaddelerin tedarik edileceği bölgelerin yakınlığı)	Hammadde açısından dışa bağımlılığı
Batı Karadeniz sahili üzerinde bulunması ve diğer ulaşım yollarına yakınlık (Saltukova Hava Alanı, demiryolu, liman vb.)	Yatırım ve girişimcilik kültürünün gelişmemiş olması-Yeni gelişen sanayi tiplerinin oldukça yavaş ilerlemesi
Devletin işletmelere sunmuş olduğu teşvikler	Altyapısı hazır sanayi arsalarının bulunmayışı
Kültürel ve Tarihi zenginlikler	Yönetici düzeyinde nitelikli, uzman işgücü eksikliği

Zengin yer altı rezervleri (Linyit, silisyum, petrol, doğalgaz, uranyum ve toryum)	Tarım arazilerinin küçük parçalar halinde dağınık ve engebeli olması
Bartın Limanı'nın ticari amaçlı kullanımı ve Bartın limanının kapasitesinin artırılması	Yüksek işsizlik oranı ve beraberinde getirdiği göç sorunu - Nitelikli işgücü sorunu
Fırsatlar	Tehditler
Kurucaşile ve çevresi ile Merkez ilçede yaygınlaşan gemi ve yat yapım faaliyetleri	Çevre kirliliğinin artması (Amasra'ya kurulması planlanan termik santralin yaratacağı kirlilik)
Kalkınmada öncelikli bölge kapsamında bulunması	Bazı teşviklerin son bulması
Tarıma elverişli iklim ve toprak yapısı	Doğal zenginliklerinin, tarım alanlarının ve ormanlarının amaç dışı kullanımı
Organize Sanayi Bölgesi'ni genişletme çalışmaları	Mesleki eğitimin yetersizliği
Filyos Projesi	Dışarıya göçte artış eğilimi
Atıksu arıtma tesisi çalışması	Coğrafi konumdan dolayı nakliye maliyetlerinin artma ihtimali
Saltukova hava alanının büyütülerek işlevinin artırılması	1.Derece deprem bölgesinde yer alması

Kaynak: BAKKA Bartın Yatırım Destek Ofisi

Devletin sunmuş olduğu teşvikler Bartın OSB'ndeki firmalar açısından kurulma aşamasında güçlü bir faktördür. Bartın OSB'ne verilen teşvikler; KDV istisnası, Gümrük Vergisi Muafiyeti, Vergi İndirimi, Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği, Gelir Vergisi Stopajı Desteği, Sigorta Primi Desteği, Faiz Desteği, Yatırım Yeri Tahsisi ve KDV İadesidir (Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı Bartın'da Teşvik Broşürü). Bahsedilen teşvik unsurları firmaların genel gider maliyetlerini düşürmesi nedeni ile firmaların Bartın OSB'nde kurulmasını avantajlı hale getirmektedir. Firmaların Bartın OSB'nde kurulmasını sağlayan diğer bir güçlü yön ise hammaddelerin çoğunlukla tedarik edildiği Ankara ve İstanbul Büyük şehirlerine yakın olmasıdır. Bartın'da iklim koşullarının mevsim normallerinde seyrediyor olması, firmaların ürettiği ürünleri pazarlama noktasında Bartın limanını ticari amaçlı kullanmaları (Karabük Demir Çelik İşletmesi ve Ankara için en yakın liman özelliği taşıması nedeni ile Romanya, Ukrayna, Rusya gibi Karadeniz'e sahili olan ülkelere ihracatı kolaylaştırmaktadır) ve Bartın'ın Batı Karadeniz sahil yolu üzerinde bulunması ulaşım açısından firmalara avantaj sağlar iken ilin sahip olduğu kültürel ve

tarihi zenginlikler, turizm faaliyetlerinin gelişmesi açısından önem arz etmektedir. Bunun olabilmesi için de Saltukova Hava Limanı'na yakınlık, özellikle turizm ve ticareti canlandırmak açısından avantaj sağlamaktadır.

Bartın ilinin hammadde temininde dışa bağımlı olması ise firma maliyetlerinin yüksek düzeyde seyretmesine neden olduğu için en zayıf yön olarak belirlenmiştir. Bartın OSB'nde bulunan firmalarda nitelikli işgücü ve sürekliliğinin olmaması, yönetici düzeyinde uzman kişilerin bulunmaması ve personellerin eğitim düzeylerinin düşük olması firmaların faaliyetleri açısından dezavantaj oluşturmaktadır. Ayrıca yöre halkının ekonomik durumunun güçlü olmasına rağmen mesleki eğitim ve deneyimlerinin yeterli olmaması yatırım yapma konusunda geri adım atmalarına neden olmaktadır. Bartın'da tarım alanlarının dağınık ve engebeli yapısı, tarımın makineleşmesini güç kılmaktadır. Bu durum tarım faaliyetlerindeki verimliliği düşürmekte, üretim ve taşıma maliyetlerini yükselterek tarımın arzu edildiği seviyeye ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Bölgenin yapısı gereği tarım tek başına yeterli bir kalkınmayı sağlayabilecek düzeyde uygulanamamaktadır. Sanayileşme için önemli olan coğrafi konum, özel girişimcileri sanayi alanlarına istenilen düzeyde çekememektedir. Bu durumun temel nedeni ise altyapısı hazır sanayi arsalarının bulunmamasıdır. Bu eksikliğin giderilebilmesi için OSB kurulmuştur. Modern ve yetkin organize sanayi bölgelerinin kurulmasıyla altyapı ve yerleşim alanı sorunları ortadan kalkabilecektir. Bölge için en büyük zorluklardan bir diğeri istihdam seviyesinin düşük olması ve bu nedenle ortaya çıkan göç sorunudur. Göç sorununun temel nedeni, geçmiş yıllara nazaran madencilik sektörünün daralması ve diğer sektörlerde de istihdamın yer değiştireceği bir büyümenin olmamasıdır. Bölgede yeni gelişen sanayi tipleri oldukça yavaş ilerlemekte ve var olan potansiyel kaynaklar değerlendirilememektedir. Gelişme için hayati önem taşıyan insan kaynağı bu nedenlerle bölgede tutunamayarak göç etmektedir (URL.5).

İlin OSB ile ilgili en büyük fırsatı, OSB'ni genişletme çalışmalarıdır. Geriş, Gerişkatırcı Köyleri Kurtköy mevkiindeki Bartın Merkez 1. OSB, 2. İlave alan sınırları bakanlık tarafından onaylanmış, alanın taşkın koruma tedbirleri için istenen Gök Irmak Çayı sedde çalışması DSİ tarafından 2015 Nisan ayında tamamlanmıştır. İlave alan çalışması DSİ ve OSB arasındaki ortak protokolle bedelsiz olarak DSİ tarafından yapılmış sedde çalışmasında ise kullanılanlar taşlar taşıma bedeli karşılığında ilde bulunan taşocaklarından temin edilmiştir. Alandaki hazine ve mera arazilerinin tahsisi tamamlanmış, şahıs mülkiyetinde bulunan arazilerin kadastro çalışmaları son bulmuş, askı sürecinin peşinden kamulaştırma başlayacak olup, 77 hektar alan ilave OSB alanı olarak sanayicilerin hizmetine sunulacaktır (URL.5). Bölgedeki önemli fırsatlardan bir diğeri ise;

Bartın Limanı'nı genişletme faaliyetleri bir başka deyişle Filyos Projesi, Bartın'ın iktisadi kalkınmasında önemli bir avantaj sağlayacaktır. Bartın Liman 'nın ve Saltukova Hava Alan 'nın yeniden düzenlenmesi, Bartın'da ekonomik aktiviteleri artıracaktır (URL.8). İl için önem arz eden diğer bir fırsat ise atıksu arıtma tesisi çalışmalarıdır. Bölgedeki sanayicilerden kaynaklanan evsel ve endüstriyel atık suların arıtılması için 1700 m³/gün kapasiteli atık su arıtma tesisi 2014 yılı sonu itibari ile tamamlanmıştır. Tam kapasite çalışması durumunda 1.700 m³/gün atık suyu arıtacak olan arıtma tesisi 2015 yılı Şubat ayından itibaren işletilmeye başlanmıştır (Bartın Merkez 1. OSB 2014-2015 Faaliyet Raporu). Bununla birlikte, Kurucaşile bölgesinde gelişen gemi ve yat inşası faaliyetleri uluslararası standartlara sahiptir. Gemi ve yatçılık faaliyetlerinin uluslararası tanınırlığı ile ilgili yatırımların yapılması sürdürülebilir bir kalkınma modelini yaratabilecek güçtedir. Pek çok madenin (kuvarsit, kil yataklar, volkanik taş ve inşaat kumları) yer aldığı Bartın'da maden kaynakları özellikle göçe karşı, istihdam ve yatırımla ciddi fırsatlar yaratacak bir potansiyele sahiptir. Kömür dışında yatırım ve proje almayan bu madenler, yeterli çalışmalarla değerlendirildiğinde bölgenin ekonomik yapısına ciddi katma değer sağlayan kaynaklara dönüşebilecektir. Son olarak, tarıma elverişli iklim ve toprak yapısı sayesinde alternatif tarım ürünleri üretilme olanağı, Bartın için önemli bir potansiyel sunmaktadır.

Bartın OSB'ni tehdit eden en önemli faktör ise devletin sunduğu bazı teşviklerin son bulmasıdır. OSB'nde faaliyet gösteren firmalarla yapılan anket çalışması sonucu firmaların çoğunluğunun ilde bulunma sebebi devletin sunmuş olduğu teşvikler olarak belirlemiş ve teşvikten yararlanma süreci dolan firmaların sırf taşıma maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı firmalarını taşıyamadıklarını sonucu elde edilmiştir. Amasra'ya kurulması planlanan termik santralin yaratacağı kirliliğin toplum sağlığını ciddi şekilde etkileyeceği ve ilin doğal güzelliklerini ve turizm potansiyelini negatif yönde etkileyeceği açıktır. Doğal zenginliklerinin, tarım alanlarının ve ormanlarının amaç dışı kullanımı, Bartın ili ve geleceği için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Ekosistem çok amaçlı ve akılcı değerlendirilmezse yıkıcı ve tükenbilir bir kaynak haline gelebilir. Bu yönde teşvik ve desteklerin etkin, yerinde ve yatırıma yönelik olması gereklidir (URL.7).

Yapılan SWOT analizinde Bartın OSB için üstünlükler, zayıflıklar, fırsatlar ve tehditlerden oluşan bir model önerisi geliştirilmiştir. Bartın OSB'nin mevcut durumu analiz edildikten sonra gelecekte karşılaşılabileceği durumlarla ilgili öngörülerde bulunulmuştur. Sonuçta Bartın OSB'ni güçlendirme de devletin sunduğu teşviklerin önemi vurgulanmıştır. Her ne kadar hammadde temini konusunda büyük şehirlere yakınlığı avantaj sağlıyor olsa da dışa bağımlılığın maliyetleri artırması sonucu gelecekte bu avantajı ortadan kaldırabileceği belirtilmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Organize Sanayi Bölge'leri üretim yapan firmaların bir arada toplandığı, alt yapı ve ulaşım hizmetlerinden kolay ve daha ucuz yararlanabildikleri yerleşim alanlarıdır. Bu yerleşim alanları bölgedeki işsizliği azaltarak istihdam ortamı hazırlamaktadır.

Türkiye'de OSB'lerin kurulması için yapılan çalışmalara planlı dönemde rastlanılsa da, aslında OSB'lerin kurumsallaştırılması kalkınma planları doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. OSB kalkınma planlarında; kentleşme, sanayileşme ve bölgesel gelişme olgularına dayandırılarak ele alınmıştır. OSB'lerinin kurulmasıyla planlı sanayileşme, bölgesel dengesizliğin giderilerek dengeli bir hale gelmesi ve düzenli bir şehirleşme amaçlanmıştır. OSB'lerinin belli bir bölgede toplanmaları işletmeler arasındaki bilgi alışverişini kolaylaştırmakta ayrıca hükümetin sunduğu hizmetleri uygun koşullarda kullanılmasını sağlamasıyla girişimcilerin yatırım isteklerini pozitif yönde etkilemektedir. OSB'leri planlı dönemin başlangıcından bugüne kadar olan dönemde sermaye birikiminin şehir dışına çıkmasını engellemede önemli bir aracı olmuş ve sanayileşmenin önemini ve gelişmesini sağlamıştır.

OSB'lerinin kurulması verimliliğini artırırken üretilen ürünlerin kalitesini yüksek düzeylere çıkarması ve maliyetleri düşürmesi açısından önemli bir işleve sahiptir. Türkiye'de OSB'lerin kurulma sebebi girişimcilerin işletme kurarken katlandıkları maliyetleri azaltarak işletme kuruluş yeri seçimlerini etkileyebilmektir. Çünkü girişimciler, işletme kurabilmek için uygun alan bulmak, altyapı tesislerini kurmak, fabrika binalarını yapmak gibi birçok maliyet unsuru ile karşı karşıya kalmakta ve bu durum da kurulan işletme sayısını sınırlamaktadır. Girişimcilerin bu sorunlarının giderilmesi için OSB'ler kurulmaya başlamıştır. Ancak bununla birlikte iller ve hatta ilçeler arasında OSB'si kurabilmek için yarış başlamıştır. Batı ülkelerindeki OSB'si yönetiminin temel amacı kârını maksimize etmek iken, Türkiye'de öncelikli amaç bölgesel dengesizliğin giderilerek, düzenli ve planlı bir kentsel yapı oluşturulmasıdır. Ekonomik kalkınma da Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de OSB'lerinin katkısı inkâr edilemez.

İşletmelerin Bartın OSB'nde kurulması durumunda sahip olacağı avantaj ve dezavantajlarını belirlemek amacı ile swot analizi yapılmıştır. Swot faktörleri fabrika yeri seçiminde önem arz eden sürdürülebilir bir üretim yapısına sahip olma ve rekabetçi avantajların varlığı kriterlerini göz önünde bulundurulmuştur. Devletin sunmuş olduğu teşvikler Bartın OSB'nde ki firmalar açısından kurulma aşamasında güçlü bir faktör olduğu tespit edilmiştir.

Devlet, bölgelerde istihdamı yaratmak, yatırım hacmini artırmak, iç göçleri engellemek ve kentsel dengesizliklerin önüne geçebilmek adına girişimcilere yatırım teşvikleri sunmaktadır.

Teşvik unsurları firmaların genel gider maliyetlerini düşürmesi nedeni ile firmaların Bartın OSB’nde kurulmasını avantajlı hale getirmektedir. Bartın ilinin hammadde temininde dışa bağımlı olması firma maliyetlerinin yüksek düzeyde seyretmesine neden olduğu için en zayıf yön olarak tespit edilmiş olup ilin transit yollar üzerinde bulunmamasından kaynaklanan lojistik dezavantajların devletin sunacağı teşviklerle avantaja dönüştürülmesi gerektiği tespit edilmiştir. Bartın Liman 'nın geliştirilmesi ve Saltukova Hava Alanı 'nın daha kullanışlı hale getirilmesi gibi çalışmalar Bartın'da ticaretin gelişmesine katkı sağlayacağı, ekonomik gelişimini hızlandıracacağı tespit edilmiştir. Filyos Projesinin tamamlanmasının ilin ekonomik yapısının gelişiminde önemli bir fırsat olacağı öngörülmüş, OSB'nin de ulusal ve uluslararası pazarlamada daha da etkili olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Aslan, E. (2007). *Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Sitelerinde İhtiyaç Duyulan Meslekler İle Yeterince Karşılanamayan Meslekler ve Bu Konuda İşkur’un Rolü*. Uzmanlık Tezi, TC Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Yayınları.

Berberoğlu, G. (2011). Eskişehir Organize Sanayi Bölgesinin Şehrin Ekonomisine ve Sanayiine Katkısı. *Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3, 30-45.

Cansız, M. (2010). *Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri Politikaları ve Uygulamaları*. DPT Yayınları, Ankara.

Çezik, A., ve Eraydın, A. (1982). *Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri*, DPT Yayınları, Ankara.

Dinler, Z. (2012). *Bölgesel İktisat*, 9. Baskı, Bursa: Ekin Kitapevi.

Gündoğar, R. (2013). *Organize Sanayi Yatırımlarının Mekansal Gelişim Süreçlerine Etkileri Üzerine Bir Analiz: Tuzla (İstanbul) Örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Hozikligil, H. (2007). *Bölgelerarası Dengesizliği Gidermede Organize Sanayi Bölgeleri ve Elazığ Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Onat, E. (1969). *Organize Sanayi Bölgeleri: Fiziki Plânlama Esasları*. Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Yayınları, Ankara.

Öcal, F. (2009). Konya Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faaliyet Gösteren Firmaların Sahiplerinin Sosyo-Kültürel Açından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi*, 12(1-2), 231-248.

Özdemir, M. (1990). *Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri*, Ankara: TOBB Yayınları.

Paniccia, I. (1998). One, a Hundred, Thousands Industrial Districts. Organizational Variety Of Local Networks Of Smoll and Medium-Sized Enterprises, *Organization Studies*, 7(4), 667-699.

Zaim, S. (1965). Türkiye'nin İktisadi ve Sosyal Gelişmesinde Sanayileşmenin Önemi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 5(16), 227-250.

URL.1. http://www.sivasosb.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=97&Itemid=95 Son Erişim Tarihi 15.02.2016

URL.2. 4582 Sayılı OSB Kanunu; <http://gosb.com/filem/4562OSBKanunu.pdf> Son Erişim Tarihi 25.03.2016

URL.3. <http://www.dosab.org.tr/Detay/443/Isletmeler-Acisindan-OSB%60de-Olmanin-Faydalari> Son Erişim Tarihi 16.02.2016

URL.4. <http://www.bartinosb.org.tr/> Son Erişim Tarihi 28.03.2017

URL.5. http://www.bartin.gov.tr/kurumlar/bartin.gov.tr/Dosyalar/II_Planlama_Koordinasyon_Md/Brifingler/Bartin_II_Brifingi_2017_Subat.pdf, Son Erişim Tarihi 29.05.2017

URL.6. <http://www.birsiad.org.tr/turkce/guncel.aspx?idd=75> Son Erişim Tarihi 6.04.2017

URL.7. http://bakka.gov.tr/assets/Planlama1/faaliyet_raporlari/MEVCUTDURUMANALiZi.pdf Son Erişim Tarihi 29.05.2017, Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı Bölge Planı 2014-2023.

URL.8. http://www.bartin.gov.tr/kurumlar/bartin.gov.tr/Dosyalar/II_Planlama_Koordinasyon_Md/Brifingler/Bartin_II_Brifingi_2015_Agustos.pdf, Son Erişim Tarihi 18.02.2017